

פסחים לט

משה שווערד

1. ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף יא עמוד ב

ומצטרפין לכזית. לצאת ידי חובתו ונ"ל דה"ה דהוה מצי למיתני לענין כזית מצה דמצטרפין אלא לגבי מצה פשיטא ליה אבל הכא איצטריך סד"א כיון דאמרירותא קפדינן טעמא דחד מבטל בחבריה קמ"ל דכיון דיש לכולן טעם מרירות מצטרפים:

2. שפת אמת על פסחים דף לט/א

שם בגמ' א"ל מאי דעתיך דמרירין טפי והא חזרת תנן כו' מצוה בחזרת כו' חסא כו' א"ל הדרי בי לכאורה י"ל דאכתי אי אין לו חזרת מצוה להדר אמרירותא טפי. מיהו נראה שהקשה לו על עיקר המעלה דמרירין טפי דאדרבה יש לנו להדר על מה שאינו מר כל כך כדי לרמוז דחס רחמנא עילון וגם על שמתחילתן רך. ולפ"ז א"ש טפי הלשון הדרי בי:

3. מהר"ם חלאווה על פסחים - דף לט/א

ואימא הרדוף מה מצה מין זרעים וכו'. וא"ת אמאי לא שני ליה כההיא דפרק לולב הגזול דמקשה ואימא הרדופני ומשני אמר אביי דרכיה דרכי נועם כתיב והכא ליכא נועם משום קוצים דאית ביה רבא אמר האמת והשלום אהבו כלומר והאי סם המות הוא לבהמה ואפשר דלאדם נמי מזיק. א"ל התם שאני דניטול כבריתו איכא קוצים אבל הכא דלאכילה מתקן ליה במאי דבעי, וכן הכא כיון דרמז לשעבוד למצרים ומרירות עבד' הוה אמינא דאע"ג דאית ביה קצת היזק שפיר דמי קמ"ל מטעמא אחרנא:

חריין או ROMMAINE LETTUCE?

4. שולחן ערוך הרב אורח חיים הלכות פסח סימן תעג סעיף ל

אף על פי שכל ה' מינים אלו נקראים מרור בלשון תורה מכל מקום מדברי סופרים מצוה לחזור אחר חזרת אפילו לקנותו בדמים יקרים על דרך שיתבאר בס' תר[נ]ו לענין אתרוג הדור ע"ש ואף על פי שהחזרת אין בה מרירות מכל מקום כשהיא שוהה בקרקע מתקשה הקלח שלה ונעשה מר מאוד ומפני כך היא נקראת מרור ומצוה לחזור אחריה אף כשהיא מתוקה לפי שמצות מרור היא זכר למה שמררו המצרים את חיי אבותינו בעבודת פרך והם נשתעבדו בהם בתחילה בפה רך על ידי פיוסים ונתנו להם שכר ולבסוף מררו חייהם בעבודה קשה לכן יש לאכול החזרת שתחילתה מתוקה ורכה וסופה קשה ומר דהיינו כשהקלח שלה מתקשה כעץ ונעשה מר כלענה:

5. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קל סעיף ג

כל אחד מישראל חייב לאכול כזית מרור בב' לילות ראשונות, והוא מצות עשה מדרבנן בזמן הזה שאין לנו פסח. וצריך לדקדק בזה שיאכל לא פחות מכזית, דכל דבר שמצותו לאכול, אינו פחות מכזית. ומצוה בחזרת. ואם אין לו חזרת. יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר השנוי במשנה [פסחים לט א], דהיינו חזרת, עולשין, תמכא, חרחבינא, מרור. אך כיון שאין אנו בקיאים בירקות אלו בשמותם, ולכן המרור הנהוג במדינתנו הוא "חריין", והוא תמכא שנוצר במשנה. ואמנם האוכל אותו כשהוא שלם, כמעט הוא סכנה ואין בו מצוה, שמחמת חריפות הוא מזיק גדול, וגם אי אפשר לאכול כזית בפעם א', ולכן צריך לפררו על "ריבאיזין" [מגררת] ולהעמידו מגולה כך, דאז מפיג חריפותו. והגר"א הנהיג שלא לפרר אותו קודם ביאתו מבית הכנסת כדי שלא יפיג כל הטעם, דאז אינו יוצא, או שיפרר ביום ויניח בכלי ויכסה הכלי עד התחלת הסדר, ואז יפזר אותו על קערה ועל ידי זה יפיג חריפותו (ע' בנ"א), ואז ימעך אותו, וישער שיהיה כזית, ויכול לאוכלו בטוב. וכן כשיעשה כריכת מצה ומרור, צריך שיאכל כזית, שהרי אנו אוכלין מספק, שמא צריך לאכול מצה ומרור ביחד כהלל, ואין אכילה פחות מכזית. ומי שחושש לאכול ה"חריין" שמא יזיק לו, יוכל לסמוך על הח"צ שמעיד, שהירק שקורין "הייפלשלאטן" [חסה], הוא חזרת שנוצר במשנה. וכן שמעתי מהמשולחים הבאים מארץ הקדושה, ואמרו ששם אוכלין "שלאטן" למרור, רק שאמרו ששם הם עלין גדולין והשרש גדול. ואין תימא, כי במדינתנו עדיין הם תחלת הצמיחה ולכן העלין קטנים, וכ"כ הח"י ששמע מלועז אחד. ואף על גב דאינו מר כלל, לא איכפת לו (וז"ל א"ח ולא צריך למיהדר אמרירותא דהא מצוה בחזרת ומאי חסא דחס כו'. ובירושלמי התיבון הרי חזרת אינו קרוי מרור אלא מתוק. ר' חייא בר' הושעיא כל עצמו אינו תלוי אלא בחזרת), ...

6. קיצור שולחן ערוך סימן קיח סעיף ג

לצורך מרור נוהגין ליקח תמכא ... אבל יותר טוב לקחת חזרת שהיא "חסה" ונות לאכול, ונקרא מרור לפי שכששוהה בקרקע נעשה הקלח מר...

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעג סעיף ה

אלו ירקות שיוצאים בהם (ג) ידי חובתו, ט [יא] חזרת, י עולשין, יא תמכא, הרחבינא (לד) (פירוש מיני עשבים מרים), (לה) מרור; ויוצאים בעלין שלהם ובקלחן, (לו) > אבל יב לא בשורש, אלא שבעלין אין יוצאין (לו) אלא אם כן הם לחים, ובקלחים יוצאים יג בין לחים בין יבשים, (לז) אבל יד לא כבושים (לט) ולא שלוקים ולא מבושלים; (מ) וכולם מצטרפים (מא) לכזית, שהוא השיעור שלהם, **ועיקר המצוה (מב) בחזרת. ואם אין לו חזרת, (מג) יחזור אחר ראשון ראשון, כפי הסדר שהם שנויים.** הגה: ואם אין לו (מד) אחד מאלו הירקות, * (מה) יקח לענה (מו) טו או שאר ירק מר, (אגור).

8. משנה ברורה סימן תעג ס"ק מב

(מב) בחזרת - שהוא [נז] זכר לשעבוד מצרים שהיה תחלתו רך ולבסוף קשה וכן הוא ג"כ טבע חזרת שתחלה מתוק וסופה מר וכתבו האחרונים דאפילו הוא ביוקר קצת יותר משאר מרור ג"כ נכון להדר אחריו [נח] אכן כתבו שבמין חזרת (היינו שאלאטי"ן) מצוי מאוד בימי פסח תולעים קטנים שאינם נכרים לחלושי עין ע"כ מי שאין לו אנשים מיוחדים בעלי יראה שיבדקנו כראוי טוב יותר ליקח תמכא (שקורין חריי"ן) אף שהוא שלישי לפי הסדר שהם שנויים כי חלילה להכשל בלאו משום קיום עשה דרבנן ובפרט שאפשר לקיים שניהם ע"י תמכא:

9. משנה ברורה סימן תעג ס"ק לו

(לו) אבל לא בשורש - פי' שרשים [מד] קטנים המתפצלים לכאן ולכאן בתחתיתו או [מה] בצדדיו אבל שורש הגדול שבו עומד הירק הוא הקלה. והנה במדינותינו אין שאר המינים מצויים וע"כ המרור הנהוג במדינתנו לאכול הוא תמכא (והוא חריי"ן) [מו] ויש לזהר שלא לאכול אותו כשהוא שלם שכמעט הוא סכנה ואין בו מצוה שמחמת חריפותו הוא מזיק גדול ולכן צריך לפררו על ריב אייזי"ן ולהעמידו כך מגולה ואז מפיג חריפותו והגר"א הנהיג שלא לפרר אותו קודם ביאתו מביהכ"ג כדי שלא יפיג הטעם דאז אינו יוצא בו אלא יפרר אותו אחר ביאתו ויכסנו עד התחלת הסדר [וכשחל פסח בשבת יפרר אותו מבע"י ויניח בכלי ויכסנו עד התחלת הסדר] ואז יפזר אותו על קערה ועי"ז יפיג חריפותו ואז ימעך אותו וישער שיהיה כזית ויכול לאכלו בטוב:

10. שו"ת חכם צבי סימן קיט

לזכות את הרבים בענין מצות אכילת מרור ראיתי כי טוב להודיע שהחזרת השנוי במשנתנו ובלשון חכמים חסא שמצוה לחזור עליו כי הוא הראש וראשון השנוי במשנתנו הוא הירק הנקרא בלשון אשכנז סאלא"ט ובלשון ספרד סאלאט"א ושם העצם שלו הוא לטוגא בכל הלשונות ששמעתי בתורגמא ואיטליא ואשכנז וספרד ופורטוגאל ובספרי הרפואות והטבע וקורין אותו לאטוגא סאלאט **ואין בו שום ספק ופקפוק בעולם** ויש לו הסימנים האמורים בגמ' שרף ופניו מכסיפין ותחלתו רך וסופו קשה ותחלתו מתוק וסופו מר כלענה **ומפני שבארצות אשכנז ופולוניא שהן קרות אינו מצוי בזמן הפסח לא הורגלו לקחת לחובת מצות מרור** או מפני שלא היו בקיאים בטיב פתרון שמות הירקות כאנשי ארצות הקרובות לארץ ישראל ובכל לא ידעו מה הוא ולקחו הקריי"ן שהוא תמכא לפ"ד מקצת חכמים ונפק מיניה חורבא כי הן רבים עתה עם הארץ שאינם אוכלין אפי' כחצי זית מחמת חורפיה ושהוא מזיק באכילתו חי ומבטלים מצות מרור ואף החרדים אל דבר ה' ואוכלים כזית מהקריי"ן מסתכנים בו כי באמת במקום שחזרת שהוא האלטיגא סלאט שכיה כמו בערי אמשטרדם והמבורג ושאר ערי אשכנז אף שהוא עודנו קטן מאוד קורא אני על הקריי"ן סכנה ואין בו מצוה וכל אשר נגע אלקים בלבו יקיים מצוה כתיקנה ויקנה האלטוגא סאלאט לשם מצות מרור אף אם הוא ביוקר: והירק שקורין בהמבורג אינדבין ובאמשטרדם אנדייבי הוא עולשין השנוי במשנתנו וגם בו יוצאין ידי חובת מצות מרור אם אין לאטוגא סאלא"ט מצוי: צבי אשכנזי ס"ט

11. מרומי שדה

דף ל"ט א' נמשכה. ומשמעות לכזית. אשר כהן נגזר כגריה
 א"ל, שום ג' ה' יסן חרתי - סקנתי
 ולשנת מנינו שלטיה, כחב משכר כי משמר כמים
 מרור, וכח חרין, ונפלאפי על זכ מה רחב משכר בני
 רי לה/כן אטח נדעתי כל חרתי זית אית אלא אלא ויה
 חונכ, אכל מוכי ית כל זמן שמרבה וכמשיכ כרבה בחיבורי
 כעמק שאלכ סי ייז חות ד'. ונשי איתא בירושלמי וכונא
 בחיסי מניכ דף ח' נשולם כח טוסף וכולך ודוחי יוס
 טוכ עד שיחמר לין נדעתי להסוף. נכ"ז לין מלח מרור
 נגלל, הוד אחר שאיש אלא מדרגק, ענית לשיח כרל"ז
 לין מוכי אלא כל שבוה לנשים טעם מרור. ושי משכ
 כשחמתי כיוסכוח בחלק ג' טו סי ייז ייז שיח כרל"ז
 מקושת כגלך שיש זיל [נכולכ שיי נשכו כשחמתי
 כמקושת]. חכ ברור דשיער כח כמטול ברע כח שיער
 עמ טלד ונמח לע להחמיר:

וגם מה שמדקדק משכר בני רי לאכל חרין, אינו מתק
 מדוע לא יבא עמנו כסאלאט כדעת רוב החרוטים
 אלא שבוה חרתי. וכי מלכ חססי שיקין טוק ג' טענה
 ז. ולמחי מחמיר לאכל דבר שבוה כמרטח נגוף, וכלה דרטיכ
 ורטי וטס כח"כ. ותכל שכן טלד טעם אחרי חסנית וחסית
 יין, לשי דעתי כולכ על בני רי לטעם מוכנו כח:

ל"ט א' מאי דעתך דמריזין טפי כו', מביאר דעיקר התורה להטעים מרידתא ולפיכך מן המיבחר שיבא מריח טפי ואמר לקמן כלל של דבר כל שיש בו טעם מרור יולאין בו וכל שאין בו טי ולקמן קמ"ז ב' לא נשכי אינם מרור בהרסות כו' ונטינן טעם מרור וליכא ופס בלע מרור לא ילא ויש גורסין ילא משום דטעם טעם מרור נס בגליטה אבל בלע מלא ומרור לא ילא ופרש"י משום דלא טעם טעם מרור, ויש לשי' דאמר בירי' בסוגין התיבון והכי חזרת מחוק הרי אינו קרוי חזרת אלא מחוק ר"ח בשם ר"ח כל עלמן אין הדבר תלוי אלא בחזרת מה חזרת התלחה מחוק וסופה מר כו' ומשמע לכאורה דיולאין בחזרת שלקטו בעודה מחוק משום שסופה מר, וקשה דאי"כ בחזרת הדין טחן דמותר לטכויי בהרסות ויולאין בה בגלע מלא ומרור ויולאין בה בכבושין, וכוד מגיל דיולאין בה בחתוק הלא מדיולאין בשאר ירקוח שהתלתן מר חזק דעיקר התורה לאר בהרירות חביג שאין בהן זכר של התלתן מחוק ומגיל ללא בחתוק והכי בחזרה אמרה על מרורים וכליכור, ועוד מגיל בגדי לפרש משנתנו דיולאין בחזרת כשדו מחוק, ועוד ר"ח ברי' דרנא ולא ידע טעם דחזרת איך ניהא לוי דינא דחזרת ושי"כ היה סביר דאין יולאין בחתלתו ואין סכנא שלא ידע עיקר הדין דיולאין בחתוק, ולכן נראה דגם בירי' סביר שאין יולאין בחזרת עד שיפול בו בהרירות אלא דקמיה לוי כיון שנמנר פרוי ועדיין אינו מרור ואין יולאין בו היי לן למטיטו שאינו בגלע מרורים דקרא וזריך לאכיל דבר שמתחלתי ועד כיפו מר וזה מרומ טפי על מרירות השיטתו, ומשני דאורגה גמיה שחתלתו מחוק וסיפי מר חזר טפי שיטתו מרורים ולעולם אין יולאין בו אלא בשכנר נפול בו בהרירות, והא דאמר הרי אינו קרוי חזרת אלא מחוק אפשר דריל דעיקר שינוש החזרת הוא קדם שהומרר וחזרת שנקרא כפיוח בני אדם ושמשחין בו הוא החתוק ולפיכך מסתבר שאינו בגלע מרורים וקרא, ובהכ"ה ס"י קר"ט כתב דהוא סאלאט בגלעין ואריך לחזר ש"א ללאח בו עד שיתמנר ונסופו הוא מר כלענה כחשי"כ הה"ל שם ואריך ליקה קדם שיחמר כל כך.

13. ערוך השולחן אורח חיים סימן תעג סעיף טז

... ואין לתמוה על מה שעיקר מצוה בחזרת והא אין בו מרירות והתורה אמרה מרור אך באמת שם מרור כולל שני דברים מרירות הטעם וקישווי שסופו להקשות ועבודת פרך שבמצרים היתה תחלתה רך וסופה קשה כפירש"י בחומש וחזרת היא תחלתה רך וסופה קשה לפיכך היא עיקר של מרור וזהו כוונת הש"ס שם [ל"ט. ע"ש ודו"ק]:

14. ספר בניהו בן יהוידע על פסחים דף לט/א

דף ט"ל ע"א מאי חזרת חסא. נמצא הירק שעושין בו זכר לגלות מצרים נקרא חזרת ונקרא חסא, ושם חזרת מורה שעתיד לחזור עליהם הגלות על דרך שאמרו רבותינו ז"ל למה נקרא חזיר שעתיד לחזור, וכן כאן לא יצאו בזמנם אלא עתידין להשלים המנין בשעבוד מלכות, ולכן אמר לו אמור להם א-היה אשר א-היה [שמות ג' י"ד]. ושם חסא מורה מה שעשה באופן זה להוציאם קודם הזמן בשביל שיחזור עליהם הגלות בשעבוד מלכות, היינו משום דחס רחמנא עליהו, דאם היו יושבין כל סך הגלות במצרים היו נטמעין והולכים ולא יזכר שם ישראל עוד:

15. ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף יב עמוד א

דעביד טיף טיף כנגד טיף טיף. שנפלת טפה אחר טפה סמוך תיכף ואין שהות בנתיים פירש הרא"ה ז"ל בשם רבו הרמב"ן ז"ל דלאו למימרא דמה ששרוי ע"י מים אינו מחמיץ משום טיף טיף אלא לומר דאי לאו טיף טיף אפילו מה שאין אנו רואין שיהא שרוי במים הכל אסור לפי שכך דרכו של קמח שהוא שואב מן הלחות ודינו כשרוי במים אבל כשהוא טרוד ועושה טיף טיף אינו מניחו למה שאינו לח לשאוב כלל ואינו מחזור:

16. שערים מצויינים בהלכה

לא לימחי איניש קורא בקמחא דאבישנא, דילמא לא בשיל שפיר ואתי לידו חימוץ. [פרש"י] דהקמח כבר נקלה בתנור והרי היא כאפיה, ואפ"ה לא יתן קמח זה בתבשיל, דילמא לא נעשית קלי כל צרכה בתנור ומחצת אח"כ בתבשיל. [נהנה מכאן יש מקור לאוחן הנהגים שלא לאכול מצה שרויה, שחוששין שמא נשאר מעט קמח שלא נילוש יפה, וגם בתנור לא נקלה יפה, ויתחמץ כשבא בתבשיל. ועיי' בשע"ת (סי' תס סק"י). וכבר הארכנו בשמ"ב (ח"ג סי' קיג סק"ז) בענין זה.

17. שערי תשובה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תס סעיף ו

[1] פאנדר"ש - עבה"ט והרש"ם ס"ק כ"ו כתב שנהגים העולם לעשות סופגנין ממצה אפיה וע' בכנה"ג שכתב שגזרו בטיגון משום שאשה אחת טעתה לפי שראתה לאשת חבר שלקחה קמח ממצה אפיה והיא סברה שהוא קמח סתם ועשתה כן וה"ה לפת כיסנין שקורין פטש"י אבל סופגנין שדרכם לעשות טפי בפסח לא טעו ע"ש וע' לקמן סי' תס"ג סק"ד, ובפר"ח חלק בזה וכתב שאין אנו לגזור גזירות מדעתנו וכן במדינתנו אין חוששין לזה שכל אשה יודעת שהקמח שמתמטין בו בפסח היא ממצה אפיה וכתוש' או טחינה. **רק שיש אנשי מעשה שמחמירין על עצמם ואין אוכלים שום מצה שרויה או מבושלת במים שחוששין שמא נשאר בה מעט קמח שלא נילוש ויתחמץ עכשיו ע"י השרי' או הבישול כדלקמן סי' תס"ג שכתב המג"א דלא מהני בזה מה שנקלה באו' דהמצה מפסקת בין האור ובין הקמח, ואמנם לעיל סי' תנ"ט ס"ק י"ו משמע דלא ברירה ליה שהרי שם כתב שהקמח נקלה באור ומכל מקום גם שם כתב לענין אם הוסיף קמח ישמור המצות שלא יתנם תוך דבר לח ועיין שם שכתב בשם מהרי"ו דמשמע דס"ל שאין העיסה נאפה יפה מפני הפסקת הקמח ועיין לקמן סי' ת"ס ולפי זה אם היינו חוששין שמא הקמח לא נילוש יפה היה החשש במצה עצמה, אך לפי מ"ש לקמן סי' ק"י"א בשם המג"א וח"ק יעקב דבזרעונים בדיעבד שרי אם כן פשיטא דקמח לזרעונים דמי ועכ"פ נראה דאף המחמיר מהאי טעמא א"צ להחמיר שלא לטבל מצה אפוי' במים או במשקה אם נותן מיד לתוך פיו דפשיטא דאין בזה שיעור להחמיר כלל** וכן מבואר מדברי מג"א לקמן סי' תס"ו ע"ש ומכ"ש לטבל בתוך יין שהוא מי פירות עיין לקמן סי' תס"ב לענין יין צמוקים ועיין שם לענין מי דבש שמסתפק המג"א אם דינו כמי פירות ושם כתבתי דלפי דברי המ"א יש להסתפק גם ברוטב אחר שנצטמק הבשר בתוכו היטב וקלט טעם הבשר וכן בבארש"ט העשוי מלפת שקורין בורקי"ס אם נתמד הרבה והוא בלי תערובות מים כלל ולפי"ז יש מקום קולא גם להמחמירין לחוש שמא יש קמח בהם דברוטב י"ל דמי פירות היא אך הח"צ חלק אף ביין צמוקים וס"ל דלא הוי מ"פ וא"כ מכ"ש במעד ורוטב ובארש"ט שאין לחשבו מ"פ ועיין מ"ש שם ומ"מ קמח מצה אפוי' לעשות מיני טוגין בשומין לבד שקורין חרעמולי"ן ודאי דשרי דשומן ודאי מ"פ הוא כמבואר לקמן סי' תס"ב: והרב' מקילין בכל ענין וס"ל שאין לחוש לזה רק בתוספות קמח באמצע הלישה הא לא"ה לא חיישין כלל שמא נשאר קמח שלא נילוש דאחזקיני איסורא לא מחזקיני, **וגם נראה שהתחלת חומר זה יצא ממה שהיו נוהגין מקדם לעשות על פסח מצות עבות הרבה אף שלא היה כשיעור טפח מכל מקום היו עבות הרב'** ומהם היו עושים הקמח לפסח ע"י גרידה ברי"ב אייז"ן: והוא מלתא דשכיחא טובא שימצאו מהם מה שלא נאפה יפה באמצע כפי הצורך וגם ע"י שהעוררים בעריכה אין הדיים עסקיית כ"כ בעיניה שבקל גומרים מלאכה' שוה' לפעמים כמה מצות על השלחן בלא עסק טרם תנינה לתנור כידוע ולכן החלו אנשים יראי ה' לפרוש מלאכול מה שנעשו מקמח מצה אפוי', ובאמת שראוי לכל מורה בעירו להשגיח ע"ז על מעשה אפוי' כאופים המצות העבות להזהירם מאד על ככה שאפשר שיבואו ליד חשש חימוץ גמור, **אבל האידינא איתכשר דרא ורובא דאינשי אין אופין מצות עבות כלל רק ריקקים דקים והקמח נעשה על ידי שמיים בשמים אותם בתנור** ואחר כך טחנו ברחיים או דכו במדוכה **ואזו להו החששות הללו** אם לא ניוחושו להו שמא נשאר קמח בשעת לישת בתוך העיסה לזה לא חשו מטעמא דכתיבנא הג"ה (ואף לפי החשש שמא נשאר קמח מעט בשעת לישת נראה דטפי יש להקל במצה כתושה וטחונ' עד אשר דק ממצה שרוי' או מבושלת במים כמות שהוא דשם י"ל דהמעט הקמח הוא במקום אחד וכשכבא עליו מים הוא מתחמץ במקומו משא"כ כשמחזירה למכתשת ושוחקה הדק היטב עד אשר דק בלי ספק שכיון שכותשין הרבה יחד אם המצא ימצא באחת מעט קמח ע"י הכתישה נעשה כאבק דק פורח ונבלל מאוד עד שבואיו לא ימצא קורט מהקמח במקום אחד שיהא נופל לומר עליו שם חימוץ כלל וכה"ג כ' בדבר שמואל סי' שמ"א מצות שהניחו אותם בבית שמרקדים שם הקמח ונתמלאו מאבק הקמח לענין אם ליתן אותם במים או במרק שי"ל שאותו הקמח אינו בא לכלל חימוץ מחמת שיעורו שנבלל ונהפך למים כנראה לפעמים, ונראה דבזה הדבר ברור שאף אם היה נשאר בשעת לישת קורט של קמח בעין הוא מתפרק על הטחינה והכתישה ומתחלק לגרגרים דקים מן הדקים ומתערב בתוך שיעור רב קמח כתוש ממצה אפוי' והוא אחד מני אלף והדבר ברור, ונראה בחוש ששנים או שלשה גרגרים דקים מהקמח או אפילו יותר מעט אינה כלל בכלל גדר חימוץ, ואף על גב דקפדינן על חימוץ בחטה שנמצאת במים אפ"י אם היא חטה קטנה או חצי חטה שאני התם שחלקי הפירורין הם דבוקים בטבע ואפשר שיקבלו טעם חימוץ משא"כ גרגירי קמח המפוררים אחת הנה ואחת הנה הדעת נותנ' דבטייל לגמרי ואין בו כדי להחמיר כלל והוא ברור לפנ"ד' שבמצה אפוי' וכתושה הנעשה ממצות שעושים ריקקים דקים אין לחוש בהם כמו שאין חוששין לאכול מצה עצמה ואין חוששין לה שמא יש בתוכה מה שלא נאפה יפה ונתחמץ ממילא דגם לשמא נשאר קמח אין לחוש מטעמא דכתיבנא, אך רבים ושלימים שאוכלים ממצה שרויה ומבושלת אף על פי שאינה כתושה וטחונה, וע"כ דטעמייהו כמש"ל דלא מחזקינן איסורא שמא יש קמח בעין שנשאר בשעת לישת רק היכא שהוסיף מיה והוסיף קמח באמצע הלישה אבל בסתמא לא חיישין **ויש להם שיסמוכו על עמוד העולם הגאון חכם צבי ז"ל כאשר העיד עליו בנו הגאון ז"ל בשאלת יעב"ץ ח"ב סי' ס"ה שכתב על דבר אחד שהחמיר שלא לשתות אפ"י עם קוסטיין צוקיר וגער בו שמפני חשש רחוק כי האי אין למנוע משמחת יום טוב** והביא לו ראיה מדברי אביו ז"ל ע"ד מצה שרויה שהמחמירם פורשים מהם והוא ז"ל סתר כל דבריהם וסוף דבריו עולי' כה"ג כו' (ר"ל שג"כ אמר שאין למנוע משום שמחת יום טוב) עכ"ל וכן כתב הגאון ז"ל בספר מור קציעה סי' זה דפאנדר"ש היינו מוליית"א כפשיטא שעושים קמח ואפילו לשה במי פירות אבל העשויה ממצה טחונה ודאי שריא אפילו נילוש במים אף על גב דיש מחמירין לית דחש להא וראינו מחסידי עולם שאכלוהו עכ"ל **ומ"מ הרוצה לקדש עצמו במותר לו שלא לאכול מצה שרוי' או מבושלת אפילו טחונה וכתושה אין מזניחין אותו כמש"ל סי' תנ"ג משו"ת דברי יוסף שאותם שנהגו לאכול מצה של כל הפסח מחטים שמורים משעת קצירה אין בזה לא משום יוהר"א ולא משום מחלוקת ולא משום לא תתגודו) עכ"ל, ומי שרוצה לנהוג שלא לאכול מצה שרוי' ומבושלת יש לעשות כמש"ל שיתנ' בפירוש שאינו מקבל עליו שיעשה כן תדיר ואין בדתו לנהוג כן רק באותו פעם או פעמים שירצה ולא לעולם עיין סי' ר"י"ב מיהו נראה דגם בזה בהתרה דחרטה סגי לי כמש"ל סי' תנ"ג ואפשר דבזה א"צ התר' דדוקא התם כיון שהיה נוהג לחזור אחר קמח שמור משעת קצירה הו"ל כפ"י שאינו אוכל מצות מקמח אחר מהששת שמא נפלו מים עליהם אחר קצירה משא"כ בזה אם לא אמר בפ"י שמקבל עליו שלא לאכול רק שעושה כן שאינו אוכל המצה שרויה ומבושלת אין סתמא כפירושו ואין כאן אומדנא דמוכח שאוסר על עצמו לאכול כשהוא שרוי' אף שהיה בלבו שעושה כן משום חומרא מ"מ קבלה בלב בלחוד אין עליו דין נדר עד שיוציא בשפתיו כמבואר ביו"ד סי' ר"י ע"ש, ולא מהני קבל' בלב רק בנדר תענית בשעת מנחה ומכ"ש בזה שמה שגומר בלבו משום חומרא אין לתת עליו שם שנוהג בחומרא זו לו שיהא צריך להחמיר להבא אם לא כשאומר בפירוש שכוונתו ודעתו לנהוג חומרא זו צריך התרה וע"ד שנתבאר בסי' רכ"ח וקצרתי וממה דכתיבנא מבואר דבין המחמירין ובין המקילין אלו ואלו עושים כוונים לשמים אילו דעתם לפרוש משימצא דשימצא ובר חימצא בכדי להזהר מחמץ כל שהוא בכל חומר האפשר, ואלו משום מניעת שמחת יום טוב שלא ערב להם לחם מצה חריבה ובפרט למי הלעיטה ויש שמחמירין ביותר שאין אוכלים מצה כלל אחר לחם הראשון רק אוכלים למעצנים מיני תבשילין והרבה נמנעים מלשום משום שמחת יום טוב כי פתא סעדא דלבא ועל אילו ועל אילו שלבם לשמים קורא אני ועמך כולם צדיקים:**